

ספרות עברית וכללית

הוראות

- א. משך הבחינה: שעה וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.
פרק ראשון: שירה (שירים מן המחצית השנייה של המאה ה-20 בנושא "החברה הישראלית – בין שבר לאיחוי")
פרק שני: דרמה (מחזה מודרני)
פרק שלישי: ספר קריאה
הפרק הראשון (שירה) הוא חובה (60 נקודות).
מן הפרקים השני והשלישי יש לבחור בפרק אחד ולענות בו על שאלות לפי ההוראות (40 נקודות).
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: רשימת היצירות.
- ד. הוראות מיוחדות:
(1) יש לרשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרתם להשיב עליה.
(2) אין להדגים באמצעות אותה יצירה בתשובות שונות.
(3) יש לשים לב לכתב, לכתיב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.
(4) לנבחנים אינטרניים: חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.
לנבחנים אקסטרניים ונבחני משנה: תימסר רשימת יצירות.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון – שירה (חובה)

שירים מן המחצית השנייה של המאה ה-20 בנושא "החברה הישראלית – בין שבר לאיחוי"

(60 נקודות)

ענו על שתיים מן השאלות 1–6 (לכל שאלה – 30 נקודות).

1. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

נערה מן הקטמונים (חתך-ארץ) / מירי בן-שמחון

נערה שְׁחוּרָה עִם חֲטָטִים בְּפָנִים
עֲלִיזָה אֶלְפִנְדָּרִי
בְּמָקוֹם שְׁנוּעַד לְאֲנָשִׁים אֲחֵרִים
מִכְבֶּסֶת אֶת בְּגָדֶיהָ
כְּמִי שֶׁעוֹשֶׂה הַטּוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים
אֲחֵר כֶּף תְּדִיחַ רִצְפָּה
וְתַתְּקוֹן פְּרָחִים בְּאֶגְרָטֵל
הִיא מִתְאַיֶּמָה אֶת צָבֵעַ הַחֲלָצָה לַחֲצֵאִית
הִיא לֹא שָׁמָּה עַל הַחֲטָטִים בְּפָנִים
הִיא שָׁמָּה עַל זֶה שֶׁכָּבָה עָבָה שֶׁל "מִיָּק אֶפֶ" וְלֹא רוֹאִים כָּל כֶּף.
בְּכָלֵל זְכוּתֶיהָ וְהַצְלָחוֹתֶיהָ לֹא תְלוּיּוֹת בָּזָה
הִיא מְקַפֶּידָה לְמַלֵּא אֶת חוֹבוֹתֶיהָ לְפִי הַסֵּדֶר
וְאֲמוּנָה הֵיטֵב עַל מִי "בְּסֵדֶר" מִי "לֹא בְּסֵדֶר".
מִדִּי פַעַם יֵשׁ לָהּ הַתְּפָרָצִיּוֹת, אֲבָל בְּצִדָּק
בְּהִתְחַשֵּׁב בְּעֶבְדָּהּ שֶׁכָּל כֶּף הִרְבָּה אֲנָשִׁים לֹא יוֹדְעִים אֵיךְ לְהִתְנַהֵג
זֶה הַטָּבֵעַ שֶׁלָּהּ
הִיא לֹא סוֹבֶלֶת אֶת כָּל אֱלֹה שְׂאוֹמְרִים שְׁטִיּוֹת
שְׂאִין לָהֶם טַעַם
וְשׁוֹלֵא שׁוֹמְרִים עַל הַכְּבוֹד שֶׁלָּהֶם
אֲמָא שֶׁלָּהּ מֵתָה מֵהִתְקַף לֵב כְּשֶׁהִיָּתָה קִטְנָה
וְאֲבָא שֶׁלָּהּ שָׂרֵת בְּבֵית-סֵפֶר מְמַלְכֶתִי דָתִי עַל יַד הַבַּיִת
הִיא אוֹהֶבֶת אֶת הָאֵחַ שֶׁלָּהּ יַעֲקֹב
שֶׁהִתְקַדֵּם בְּחַיִּים
וְהוּא אֲדַמִּינִיסְטְרָטוֹר בְּמַחֲלֶקֶת הַמֶּשֶׁק שֶׁל הָאוּנִיבֶרְסִיטָה
אֲחֵרָאֵי עַל כֶּף וְכֶף עוֹבְדִים
שֶׁמְקַבְּלִים אֶת הַמְשַׁכָּרֶת מִיָּדוֹ וְנוֹתְנִים לוֹ כְּבוֹד.

(שימו לב: המשך השיר והשאלה בעמוד הבא.)

היא כתבנית ומספיקה 120 מלים בדקה
העבודה זה הדבר הכי חשוב בשבילה בחיים
כל בקר ב־7:30 בדיוק רואים אותה בתחנה
(יש לה קביעות וגם הפנסיה שלה מסדרת).
בשעות הפנויות היא סורגת גובלנים
שקנתה בעיר העתיקה בשבת.
אשר מתקשר לפעמים מן המוסד
אבל היא לא מראה לו פנים כל כך
זה טוב בשביל שידע שהיא רצינית
ושלא יחשב שהיא תסכים לפגי החתונה.
לפעמים היא יוצאת עם אח שלה יעקב לסרט
מגלח למשעי ובנעלים מצחצחות
וכל השכונה רואה שהיא מבילה
והשם שלה נשאר נקי.
כלם בשכונה יודעים שעליזה היא בחורה ללא רבב
אומרת "שלום" ו"מה שלום הילדים"
יודעת לתפור ויושבת בבית
בחורה רצינית.
יום יבוא והמזל שלה יבוא גם כן
יבוא בחור לענין והיא תתחתן
ותוליד ילדים שיגדלו בעזרת השם
ויעריכו את האמא שלהם.

הסבירו והדגימו מה הן הציפיות של החברה מעליזה אלפנדרי, וכיצד היא פועלת לנוכח ציפיות אלה.
מהו לדעתכם היחס של המשוררת לציפיות אלה? הסבירו והדגימו את דבריכם.

2. לפניכם שיר בלי שם (הפותח במילים "סלימה את דומעת") מאת אמירה הס.

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

סלימה את דומעת שם עדן ליד הפריז'דר עם בלוק הקרח על
העיניים שלי
זה היה בצריף הפח
שום קוסם מארץ עוצו לי לאן לרוץ לא בא
ממסמרת נפשי שלא תפרח
עמדתי ליד סלימה ולילה במעברה חלף מעלינו כמו צל כבד
יש לילות שזכרון קקטוסים מעקצים בלשון ובגוף
כי אכלתי מפרי דעת הצבר
הו ריח נרקיסים משכר
מושך רגלי ליד לרוץ עמק בתוך בצת נחל קישון
וזרים בידי -
ריצת בקר חלומה אל לע הבצות המרהיב
הקיצתני אל בקר שכלו שכר ושעת בין שמשות אדירה
חפנה אל תוכיה ילדה קלת גוף נושמת נוף
פרוש לכל גולה אל עולמו.
הייתי עשויה משי טהור ומלמלה
ונפשי מסוקת בפרח מסרק שולמית
מה לך סלימה טרם נולדת נספית אל ימים גקשים ואת עודך
נצן מתהפך לאשה בעולת איש, ילדה יתומה מאב
ואין לה חובק. ורק אני נצבתי לך מרחוק על שפת היאור
מאספת אותך אל תוכי גרה אסופית
עיניך כה קטנות ויוקדות רגש סתום
כמו חד חנית
כמו יהלום מלטש
בין עיי חרבות שמחתך
עוד בך דקלים ועסיס התמר.

הבוקר דווקא קמתי בהרגשה שתודה לאל, אני בת מזל שחוויתי אוהל, מעברה, ברזייה, בוך, שדות אבדון בעמק יזרעאל

ואהבת העמק.
(קטעים מתוך עזבונה של המשוררת אמירה הס)

האם הרגשת הדוברת, שהיא "בת מזל" מפני שהיא חיה במעברה, באה לידי ביטוי גם בשיר? הסבירו והדגימו את דבריכם.

3. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

וְהַגִּירַת הַזֶּה / יהודה עמיחי

וְהַגִּירַת הַזֶּה לֹא נִרְגָּעָה בִּי.
דָּמִי מִמָּשִׁיךְ עֲדִין לְשִׁקְשֵׁק בְּדַפְנוֹתֵי
גַם אַחֵר שֶׁכָּבַר הֵנַח הַכְּלִי עַל מְקוֹמוֹ.
וְהַגִּירַת הַזֶּה לֹא נִרְגָּעָה בִּי.
רוּחוֹת זְמַן רַב עַל אֲבָנִים.
הָאֲדָמָה שׁוֹכַחַת צַעֲדֵי דוֹרָכִים בָּהּ.
גּוֹרֵל נוֹרָא. קִטְעֵי שִׁיחָה אַחֵר חֲצוֹת.
הַשָּׁג וְנִסְיָגָה. לִילָה מְזִכִּיר יוֹם מְשֻׁכָּח.
עֵינַי שֶׁהִסְתַּכְּלוּ זְמַן רַב לְתוֹךְ מִדְּבָר גָּדוֹל
וְנִרְגָּעוּ מֵעַט. אִשָּׁה אַחַת. כָּלְלִי מְשֻׁחָק
שֶׁלֹּא הִסְבִּירוּ לִי הֵיטֵב. חָזִי כָּאֵב וְכֶבֶד.
עוֹד עֹכְשׁוֹ לְבִי, בְּקִשִּׁי יִשְׁתַּכֵּר
בְּלֶחֶם אֲהַבְתּוּ הַיּוֹמִיּוֹמִית. הַזֶּה בְּמוֹ הַגִּירָתָם.
עַל אִם הִדְרָה, בָּהּ אֲנִי תָמִיד יְתוֹם בְּלִי אִם,
צָעִיר מְדִי בְּשִׁבִּיל לְמוֹת, זָקֵן מְדִי לְמִשְׁחָקִים.
וְעִיפּוֹת חוֹצֵב וְרִיקְנוֹת הַמַּחְצָבָה בְּגוֹף אֶחָד.
אַרְכֵּאולוֹגִיָּה שֶׁל עֵתִיד, בְּתִי נִכּוֹת
שֶׁל מָה שֶׁלֹּא הָיָה. וְהַגִּירַת הַזֶּה
לֹא נִרְגָּעָה בִּי, וּמַעֲמִים מָרִים לְמִדְּתִי
שְׁפוֹת מְרוֹת לְמַעַן שְׁתִּיקָתִי
בֵּין הַבְּתִים, אֲשֶׁר דּוֹמִים לְאַנִּיּוֹת תָּמִיד.
וְכָבֶר עוֹרָקִי וְגַם גִּידִי כְּסִבָּה
שֶׁל חֲבָלִים שֶׁלֹּא אֶתִּיר. וְאַחֲר־כֵּן
מוֹתִי וְסוֹף לְהַגִּירַת הַזֶּה.

מהו קו השבר בחייו של המשורר, וכיצד קו השבר הזה משפיע על מציאות חייו? הסבירו והדגימו את דבריכם.
בתשובתכם הביאו גם שלוש דוגמאות מן הלשון הציורית בשיר (דימויים, מטפורות ועוד) הממחישות מציאות זו.

4. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

ספור על הסבתא / אריה סיון

אתה רוצה לדעת מה היה פה פעם במקום הזה
 לפני הכביש והבתים ואילנות הסרק?
 חול היה פה פעם במקום הזה, חול בתולי
 וסבתך הייתה הולכת פה מתחת לשקמה
 וצפרים היו תוקעות מקוריהן בפרי הלא מוגן
 ומציצות מעל ראשה את ציוצי המלחמה הנוראה מכל –
 המלחמה על שטח המחיה.
 וסבתך, עלמה תמה, חשבה לפי תמה
 כי אלו הן סימפוניות מפלאות
 לכבוד השחר הבוקע מחדש,
 אולי אפילו לכבודה.
 וזה הביא אותה להתישב פה, במקום הזה –
 ואת השאר אתה יודע, בודאי.

האם לדעתכם זהו שיר נוסטלגי שיש בו געגוע לעבר או שיר ביקורתי, או שמא יש בשיר שילוב של נוסטלגיה וביקורת?
 הסבירו והדגו את דבריכם.

5. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

נְעִילָה / פרץ דרור בנאי

תִּרְאָה אוֹתִי אֲנִי יוֹדֵעַ אֶת מְקוֹמִי
לֹא עוֹד זֶר בְּעִירִי
כִּי לִוִּיתִי אֶת צְמִיחַת הַבְּתִּים הָאֵלֶּה
עַד הֵייתִי לַמְתִּיחַת כְּבִישִׁים חֲדָשִׁים

תִּרְאָה אוֹתִי אֲנִי יוֹדֵעַ אֶת מְקוֹמִי
כִּי נִגְמַלְתִּי בְּמִשְׁךְ הַזְּמַן מַעֲבָרִי
וְקִיּוּמִי פֹה שׁוֹב אֵינְנוּ מִתְּנָה
אֲנָשִׁים מְבָרְכִים אוֹתִי בְּלִכְתִּי בְּרֹחוֹב
יֵשׁ לִי יְדֵידִים מְעַט
וְאֵף לֹא שׁוֹנֵא אֶחָד
וְאִם בְּכָל זֹאת מִיִּשְׁהוּ פֶּעַם יִתְרַגֵּז אוֹ יִטְרַד
אֲזַי לֹא נוֹרָא

אֲנִי מַדְבֵּר בְּשׂוֹפָה הַזֹּאת כְּאִלּוּ נוֹלַדְתִּי בָּהּ
כָּכָה זֶה בְּחַיִּים אִם מִתְּגַבְּרִים
וְדוֹחִים אֶת הַכָּל הַסִּפָּנָה
הַיָּמִים בָּאִים כְּמוֹ מִתְּנָה
וְהָאֵדָם סוֹפּוֹ לְהִתְפַּיֵּס עִם קִיּוּמוֹ

על פי השיר, כיצד דברי המשורר "לא עוד זר בעירי" תורמים להבנת המורכבות של חוויית ההגירה שלו?
הסבירו והדגו את דבריכם.

6. קראו את השיר שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

תקוּן הַרִיחוֹת / ארז ביטון

מָה אַתֶּם רוֹצִים מִמֶּנִּי,
טַעַם עֵרֶק וְרִיחַ זַעֲפָרָן צוֹרֵב,
אֲנִי כָּבֵד לֹא אוֹתוֹ הַיָּלֵד
אֲבוֹד בֵּין רַגְלִים שְׁמֻשְׁחָק סְנוּקֶר
בְּקַפָּה מְרָקוֹ
בֶּלֶד.
עִכְשָׁו חֲבָרִים
אֲנִי לוֹמֵד לֶאֱכֹל גְּלִידָה מְבֻדֶּלֶת
מֵאוֹטוֹ שְׁמֻשְׁמִיעַ קוֹלוֹת שֶׁל צִפְרִים
בְּעֵרֵב,
אֲנִי לוֹמֵד לִפְתֹּחַ דְּלָתוֹת
בְּתַבּוֹת נְגִינָה עֲתִיקוֹת.

עִכְשָׁו
נָשִׁים בְּטַעַם תּוֹת־שָׂדֶה
מְלַמְּדוֹת אוֹתִי לְהַרְיֵחַ כְּרִיכוֹת שֶׁל שֶׁקֶסְפִּיר
מִן הַמָּאָה הַשְּׁבִיעַ עֶשְׂרֵה
מְלַמְּדוֹת אוֹתִי לְשַׁחֵק בְּחֵתוּל סִימִי
בְּתוֹךְ סֶלֶן יָרֵק

חֲבָרִים.

על פי שיר זה, הסבירו והדגימו את הקשר בין ריחות, טעמים וקולות ובין תחושות השייכות והזרות של המשורר.

פרק שני – דרמה (40 נקודות)

אם בחרתם בפרק זה, ענו על אחת מן השאלות 7–8.

מחזה מודרני

שימו לב: על שאלות 7–8 אפשר לענות רק על פי אחד מן המחזות ברשימה שלפניכם.

מי מפחד מווירג'יניה וולף / אדוארד אלבי; משרתם של שני אדונים / קרלו גולדוני; מקווה / הדר גלרון;

שבעה / שמואל הספרי; חשיבותה של רצינות / אוסקר ויילד; מסיבת יום הולדת / הרולד פינטר

7. מהו הרגש העיקרי שמניע דמות מרכזית (או דמויות) במחזה שלמדתם, וכיצד פעולותיה של דמות זו משפיעות על הדמויות

הסובבות אותה? הסבירו והדגימו את דבריכם.

8. ההתנהגות של דמויות במחזות רבים מאופיינת בהכחשת האמת, מודעות, חוסר מודעות, סודות ושקרים.

אילו מן ההתנהגויות באות לידי ביטוי במחזה שלמדתם, ומהי תרומתן לבניית משמעות המחזה? הסבירו והדגימו את דבריכם.

פרק שלישי – ספר קריאה (40 נקודות)

אם בחרתם בפרק זה, ענו על אחת מן השאלות 9–10.

שימו לב: על שאלות 9–10 אפשר לענות רק על פי אחד מספרי הקריאה ברשימה שלפניכם.

מישהו לרוץ אתו / דויד גרוסמן; המקרה המוזר של הכלב בשעת לילה / מארק האדון; החברה הגאונה / אלנה פרנטה;

האישה בלבן / וילקי קולינס; סמטת השקדיות בעומריג'אן / דורית רביניאן

9. ביצירות רבות באים לידי ביטוי רגשות של חמלה, דאגה, רתיעה, קנאה וסקרנות. אילו רגשות באים לידי ביטוי בספר שקראתם? הסבירו את תרומתם לעיצוב העלילה ולעיצוב הדמויות ומערכות היחסים ביניהן.

10. בחרו בשני קטעים מן הספר שקראתם שיש להם לדעתכם חשיבות רבה. בתשובתכם התייחסו לתרומת הקטעים להתפתחות הדמויות ולעלילה כולה.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך